

**ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ НА
ДОДИПЛОМНОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ****Д.П.Перцев, К.В.Дмитрієнко***Харківський національний медичний університет***Вступ**

Професійна комунікація лікаря - це діяльність, що пронизує кожен крок взаємодії з пацієнтом: знайомство, збір інформації про пацієнта та побудова анамнезу, діагностичний етап, ознайомлення пацієнта з діагнозом, призначення ліків, безпосереднє лікування або контроль за ним, а також спілкування у період реабілітації. На кожному з цих етапів вплив лікаря на пацієнта відіграє значну роль та безпосередньо діє на процес одужання хворого. Лікар повинен вміти з перших хвилин розмови створити відчуття комфорту і довіри з боку пацієнта, сприяти його відкритості та подоланню тривоги [5]. Буде чи ні пацієнт послідовно дотримуватися плану лікування або зовсім проігнорує рекомендації майже завжди залежить від того, чи зміг лікар бути переконливим, зрозумілим, чи вдалося викликати довіру пацієнта, здобути у нього авторитет [6].

Разом з тим, чисельні соціологічні дослідження у медичній сфері переконливо свідчать про те, що вже через годину після обстеження приблизно 60% пацієнтів не можуть точно пригадати, що саме сказав лікар про захворювання та його причину, чому саме таке лікування призначив. Існує припущення, що саме тому значна кількість пацієнтів самостійно переходять на більш дешеві препарати та 40% ігнорують повторне обстеження після лікування [5]. На думку багатьох дослідників, головна причина цього феномену саме у некомпетентній побудові комунікації лікаря із пацієнтом.

Дослідження з медичної психології й психотерапії вказують на те, що дії лікаря у комунікаційному процесі, який має

суб'єкт-суб'єктний характер, несуть потенціал психотерапевтичного впливу [7, 11]. Саме тому, основними параметрами ефективності лікаря у спілкуванні з пацієнтом є: уміла організація інформаційно-комунікаційного поля, адекватність соціальної перцепції, формування відносин довіри та, у деяких випадках, сугестивні здібності лікаря та навички своєчасно використовувати різноманітні комунікативні стратегії.

Мета: освітити заходи, що мають вивести процес підготовки лікаря на якісно новий освітній рівень та привести до інтенсифікації професійного становлення студентів-медиків.

У "Посібнику з медичної психології" зазначається, що лікар є найважливішим джерелом інформації, яка необхідна хворому. Вміння спілкуватися з хворим, тобто комунікативна компетентність лікаря - це мистецтво, яке починає формуватися ще на етапі навчання у медичному закладі, та вдосконалюється згодом у процесі самостійного професійного спілкування з хворими, що мають відмінні психологічні якості, вік, рівень освіти, соціальної і професійної відбитки. На перших етапах практичної діяльності майбутні лікарі несвідомо, за механізмом наслідування, копіюють стиль поведінки тих лікарів-викладачів, яких особливо поважають, на чию думку орієнтуються. Вони переймають їх манеру спілкування з хворими, особливості невербальної поведінки (жести, мімічні реакції, пози та ін.) манеру розмови з хворим, інтонації, запозичують з їх словника ключові фрази [18]. І хоча запозичення попередніх поколінь і є принципом та основою виховання, але здобуття власного досвіду, що може бути свідомим, є більш швидким та ефективним у процесі професіоналізації майбутніх лікарів.

Саме тому навчальний процес лікарів на додипломному етапі повинен бути доповнений спеціальними курсами психології міжособистісної комунікації, метою яких буде формування комунікативної компетентності лікаря. Такий курс доцільно реалізувати у формі активного навчання та тренінгу. Теоретичні знання із психології особистості слід доповнити практичними навичками професійної комунікації лікаря, зокрема таким прийомом, як "активне слухання", "підстроювання" [11]

та елементами нейро-лінгвістичного програмування, що безумовно допоможе студентам розвинути риси комунікативної толерантності та уміння вибирати стратегії спілкування з урахуванням психологічних, інтелектуальних, вікових якостей пацієнта.

Особливу увагу у процесі додипломної підготовки студентів-медиків треба приділити розвитку емпатії, тобто здатності до співчуття, співпереживання, своєрідної психологічної "включеність" в світ почуттів хворого [7, 11] .

Важливу роль у роботі лікаря відіграє його емоційна стабільність та стресостійкість, а саме, врівноваженість, відсутність імпульсивності, надмірної емоційної експресивності, із збереженням контролю над емоційними реакціями і поведінкою в цілому. Емоційна стабільність допомагає лікарю у взаєминах з хворими уникати "психологічних зривів", конфліктів, попереджує появу синдрому "емоційного вигорання" лікаря [12]. Для цього необхідно ввести спеціальний тренінг емоційної саморегуляції.

Висновки

1. Організатором такої навчально-практичної програми повинна бути психологічна служба вищого навчального закладу, однією із основних обов'язків якої є освітньо-просвітницька діяльність студентів-медиків. На нашу думку, потрібне навчання повинне здійснюватися не тільки викладачами ВНЗ, а проходити під керівництвом практичного психолога, що має досвід у впровадженні тренінгового навчання, а також соціального педагога.

2. Підготовчу роботу розпочато в нашому університеті на базі лабораторії проблем психології та соціології навчання. Чотирирічний досвід, що був набутий у процесі організації та проведенні семінарів з педагогічної майстерності та психології вищої школи для молодих викладачів та індивідуальних психологічних консультацій зі студентами-медиками, дозволяє розробити цикли тематичних курсів з комунікативної психології: "професійне спілкування лікар-пацієнт". Такий курс має значно вдосконалити додипломну підготовку лікарів, підготувавши їх до кваліфікованого спілкування із пацієнтами.

Література

1. Андрєєва Г. М. Соціальна психологія / Г. М.Андрєєва. - М.: Аспект Прес, 1996. - 376 с.
2. Бодалева А.А. Психологічне спілкування. - М.: Інститут практичної психології; Вороніж: Модек, 1996. - 256 с.
3. Жуков Ю.М. Введення в практичну і соціальну психологію / Ю.М.Жуков, Л.А.Петрівська, О. В.Соловйова. - М.: Сенс, 1996. - 373 с.
4. Ємельянов Ю.Н. Активне соціально - психологічне обучение / Ю.Н.Ємельянов. - Л.: Издат Лен. Гос. Ун., 1985. - 162 с.
5. Кемпинський А. Пізнання хворого / А.Кемпинський. - Київ, 1998. - 186 с.
6. Карвасарский Б. Д. Медична психологія / Б. Д.Карвасарский. - Л., 1982. - 210 с.
7. Мей Р. Мистецтво психологічного консультування / Р.Мей. - М., 1994. - 126 с.
8. Мелибурда Е.Л. Ты-мы : Психологічні можливості поліпшення спілкування / Е.Л.Мелибурда. - М.: Прогрес, 1986. - 265 с.
9. Основы социально-психологической теории / под ред. А.А.Бодалева, А.Н.Сухова. - М.: Маждународная педагогическая академия, 1995. - 412 с.
10. Миколаєва В. В. Вплив хронічної хвороби на психіку / В. В.Миколаєва. - М., 1987. - 170 с.
11. Роджерс К. Погляд на психотерапію. Становлення людини / К.Роджерс. - М., 1994. - 280 с.
12. Сидоров П. И. Введение в клиническую психологию. В 2-х томах / П. И.Сидоров, А. В. Парняков. - М.-Екатеринбург, 2000.
13. Петровская Л.А. Компетентность в общении / Л.А.-Петровская. - М.: МГУ, 1989. - 216 с.
14. Руденский Е.В. Социальная психология: Курс лекций / Е.В.Руденский. - М.: ИНФА-м; Новосибирск: ИГАЭиУ, 1997. - 224 с.
15. Рудестаиш Д. Групповая психотерапия. Психокоррекционные группы: теория и практика / Д.Рудестаиш. - М.:Прогресс, 1990. - 220 с.

16. Столяренко Л.Д. *Основы психологии* / Л.Д.Столяренко. - Ростов н/Д.: Феникс, 1995. - 736 с.

17. *Хрестоматия по социальной психологии : учебное пособие для студентов / под ред. Т.Кутасовой.* - М.: Международная педагогическая академия, 1994. - 222 с.

18. Ясько Б.А. *Психология личности и работы врача* / Б.А.Ясько. - Ростов н/Д.: Феникс, 2005. - 221 с.

Резюме

Перцев Д.П., Дмитрієнко К.В. *Формування комунікативної компетентності студентів-медиків на додипломному етапі навчання.*

В статті проведено попередній аналіз стану підготовки майбутніх лікарів у питаннях психології спілкування. Розглянута необхідність введення до сучасної системи навчання у медичних ВНЗ курсів з психології міжособистісної комунікації з метою формування професійної компетентності лікаря.

Ключові слова: медична психологія, комунікативні навички, психологія міжособистісної комунікації, методи спілкування у системі "лікар-пацієнт".

Резюме

Перцев Д.П., Дмитриенко К.В. *Формирование коммуникативной компетентности студентов-медиков на додипломном этапе обучения.*

В статье проведен предварительный анализ подготовки будущих врачей в вопросах психологии общения. Рассмотрена необходимость введения в современную систему обучения в медицинских ВУЗ курсов по психологии межличностной коммуникации с целью формирования профессиональной компетентности врача.

Ключевые слова: медицинская психология, коммуникативные навыки, психология межличностной коммуникации, методы общения в системе "врач-пациент".

Summary

Pertsev D.P., Dmitrienco C.V. *Forming of communication competence of students-physicians on the dodiplomy stage of teaching.*

In this article held preliminary analysis of training future doctors in the question of psychology of communication. Consider the necessity for introducing a modern system of education in medical universities courses of the psychology of interpersonal communication in order to create the formation of professional competence of doctors.

Key words: medical psychology, communication skills, psychology, interpersonal communication, methods of communication in the "doctor-patient relationship."

Рецензент: д.мед.н., проф. М.О.Пересадин